

Atomvåpen og de etiske retningslinjene for investeringer i oljefondet

Bakgrunn	2
Hvorfor er dette aktuelt akkurat nå?	2
Etikkrådet, retningslinjene og våpenkriteriet	2
Argumentene vi har hørt for å endre kriteriet og våre motargumenter:	3
Styrking av europeisk forsvarsindustri:	3
Investeringer vs kjøp:	3
Folkeretten:	3
Oljefondet og politikk:	4
Generelle poeng om dagens sikkerhetspolitiske situasjon og atomvåpen	4
Oversikt over selskaper utelukket fra Oljefondet pga kjernevåpen	5
Airbus SE (tidligere EADS)	6
BAE Systems Plc	6
Boeing Co/The	6
BWX Technologies Inc	6
Fluor Corp	6
General Dynamics Corp	7
Honeywell International Inc	7
Huntington Ingalls Industries Inc	7
Jacobs Solutions Inc	7
L3Harris Technologies Inc	7
Larsen & Toubro Ltd	8
Lockheed Martin Corp	8
Northrop Grumman Corp	8
Safran SA	8
Oljefondets nåværende investeringer i kjernevåpenselskaper	9
Babcock International	9
Bharat Dynamics Ltd	9
Leidos Holdings Inc	9
Leonardo SpA	9
Roll-Royce	10
RTX Corp (Tidligere Raytheon Technologies)	10
Thales	10

Bakgrunn

De siste månedene har de etiske retningslinjene for oljefondet, og da spesielt kriteriet som sier Oljefondet ikke skal investeres i våpen som bryter med grunnleggende humanitære prinsipper (herunder atomvåpen), blitt diskutert. Dette notatet svarer på hvorfor retningslinjer mot investeringer i atomvåpen bør styrkes, ikke svekkes.

Hvorfor er dette aktuelt akkurat nå?

Finanskomiteen skal i vår vurdere [dette forslaget](#) fra FrP: *Stortinget ber regjeringen oppheve tidligere begrensning om at Statens pensjonsfond utland (SPU) ikke kan investere i våpenprodusenter som produserer komponenter til kjernevåpen*

Høyre [vedtok](#) på landsmøtet sitt: *La Statens pensjonsfond utland investere i børsnotert forsvarsindustri som er viktig for norsk og alliert sikkerhet.*

Endringen omhandler våpenkriteriet beskrevet under.

Etikkrådet, retningslinjene og våpenkriteriet

Etikkrådet overvåker porteføljen til Oljefondet med sikte på å avdekke om selskaper bør utelukkes og gir råd om utelukkelse av konkrete selskaper til Norges Bank. Det er Norges Bank som beslutter om et selskap skal utelukkes.

De etiske retningslinjene er delt inn i produktbaserte og atferdsbaserte kriterier. Kriteriet som har vært diskutert i det siste er det produktbaserte kriteriet som omtaler spesifikke våpentyper, ofte kalt våpenkriteriet. [De etiske retningslinjene hos Lovdata.](#)

Våpenkriteriet:

§ 3. Kriterier for produktbasert observasjon og utelukkelse av selskaper

(1) Fondet skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer:

- a. utvikler eller produserer våpen eller sentrale komponenter til våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper, herunder biologiske våpen, kjemiske våpen, kjernevåpen, ikke-detektbare fragmenter, brannvåpen, blindende laservåpen, antipersonellminer og klaseammunisjon.*

Argumentene vi har hørt for å endre kriteriet og våre motargumenter:

Styrking av europeisk forsvarsindustri:

Påstand: Oljefondets utelukkelse av selskaper involvert i atomvåpenindustrien er til hinder for å styrke europeisk forsvar og til hinder for produksjon av europeisk forsvarsmateriell.

Påstand: Putins brutale angrepskrig i Ukraina har vist at produksjonskapasiteten er altfor lav (underforstått at å åpne opp for at Oljefondet investerer i våpenselskaper vil øke produksjonen).

Investeringene vil ikke gi mer europeisk forsvarsmateriell

Det er ikke slik at det å åpne for at Oljefondet kan investere i atomvåpen medfører mer produksjon av europeiske forsvarsmateriell. Det er etterspørselen av materiell som vil påvirke hvor mye materiell som produseres, ikke hvem som eier selskapene.

Konsekvensen av at Oljefondet vil kunne investere i disse selskapene, vil være at Oljefondet vil tjene på eventuelle salg av våpen selskapene gjør. Altså vil konsekvensen være at Oljefondet vil tjene på produksjon av atomvåpen (landminer og klasevåpen).

Investeringene vil ikke styrke europeisk forsvar

Selskapene mangler ikke kapitalinvestering, og handel med aksjer på børs øker ikke nødvendigvis kapitalen tilgjengelig for et selskap.

10 av de 14 selskapene som Oljefondet har utelukket pga. atomvåpenproduksjon, er også amerikanske.

Investeringer vs kjøp:

Påstand: Vi kjøper våpen fra selskaper som er utelukket, da burde vi også kunne investere i dem.

Det er en klar juridisk (og etisk) forskjell mellom det å kjøpe forsvarsmateriell fra et selskap og det å investere i det samme selskapet. Investeringer innebærer eierskap og langsiktig støtte til hele selskapets virksomhet, mens kjøp er en enkeltstående transaksjon som ikke gir samme ansvar eller signalverdi i forhold til hele selskapets virksomhet.

Folkeretten:

Våpenkriteriet handler ikke bare om atomvåpen:

Kriteriet forbyr i dag også investeringer i antipersonellminer og klaseammunisjon. Norge har sluttet seg til konvensjoner som forbyr investeringer i selskaper som produserer disse våpnene. Dersom det åpnes for at Oljefondet skal kunne investere i selskaper som produserer antipersonellminer og klasevåpen, må Norge trekke seg ut av disse konvensjonene. Å åpne for investeringer i atomvåpen, vil derfor være å legge opp til å forskjellsbehandle våpen som bryter grunnleggende humanitære prinsipper. Mener Høyre og FrP at atomvåpen bryter humanitære prinsipper mindre enn klasevåpen og antipersonellminer vil gjøre? Eller ønsker Høyre og FrP å trekke Norge ut av konvensjonene som forbyr landminer og klasevåpen?

Humanitære prinsipper

Argumentet fra de som ønsker å endre retningslinjene er at tidene har endret seg, og med det har også etikken endret seg. Spørsmålet er da: har hva vi anser som grunnleggende humanitære prinsipper endret seg, eller mener vi at i dagens situasjon er ikke grunnleggende humanitære prinsipper like viktig. Hvis ikke, hvorfor skal fondet endre sin etikk og retningslinjene svekkes?

Ofte hører vi at vi må styrke forsvarsindustrien fordi situasjonen vi befinner oss i er en kamp for våre verdier. Er masseødeleggelsesvåpen som bryter med grunnleggende humanitære prinsipper en del av våre verdier? Kan vi forsvare våre verdier ved å bryte dem?

Oljefondet og politikk:

Det har vært bred enighet på Stortinget om at Oljefondet ikke skal brukes som politisk verktøy. I lys av forslaget som nå ligger på bordet fra FrP og Høyres utspill i en rekke aviser, bør det stilles spørsmål om denne brede enigheten fortsatt er til stede. Dersom Oljefondet skal brukes til å investere i europeisk forsvarsindustri, betyr det at vi også skal åpne for at Stortinget skal kunne instruere Oljefondet til å investere direkte i andre næringer f.eks. grønn omstilling for å møte klimaendringene?

Generelle poeng om dagens sikkerhetspolitiske situasjon og atomvåpen

Atomvåpen gjør oss ikke tryggere, det gjør heller ikke Europa tryggere

Atomvåpen utgjør en eksistensiell trussel og er verdens verste masseødeleggelsesvåpen. Ved bruk er det ingen som kan gi tilstrekkelig hjelp og det er umulig å bygge god nok beredskap for en atomvåpeneksplosjon. Ved en atomkrig kan verden slik vi kjenner den være historie.

Caubakrisen viser hvordan atomvåpen kan gjøre sikkerhetspolitisk spente situasjoner enda farligere.

Så lenge atomvåpen finnes, kan de bli brukt. Å fortsette som i dag uten å ta ansvar i arbeidet for å sikre kjernefysisk nedrustning, utsetter oss alle for en enorm risiko. I dag har vi lagt våre liv i hendene på lederne i atomvåpenstatene (Trump, Putin, Jung-Un, Nethanyou, osv). En

atomvåpenkatastrofe kan utløses ved en ulykke, en misforståelse eller en menneskelig svikt. Det kan også skyldes intensjonelt bruk.

Det finnes ingen trygge hender for atomvåpen

Den siste tids politiske utvikling i både Russland og USA viser at vi ikke kan sette vår lit til at alle statsledere handler rasjonelt til enhver tid. Om Emmanuel Macron er i stand til å forvalte atomvåpen med klokskap og sindighet, er det ingen garanti for at hans etterfølgere vil gjøre det samme.

Fransk atomvåpenparaply

Emmanuel Macron har fremmet forslag om en fransk “atomparaply”, og flere europeiske ledere har uttrykt interesse for en felles europeisk “atomparaply”. Dette innebærer at franske atomvåpen skal utvides til å også kunne brukes på vegne av europeiske allierte. Beslutningsmyndighet for bruk skal fortsatt ligge hos Frankrike.

Spørsmål om troverdighet: Det har flere ganger vært stilt spørsmål om troverdigheten til den amerikanske atompapalypen. Er USA villig til å ofre Washington for Paris? På samme måte er det lite troverdig at Frankrike vil ofre Paris for Oslo.

Atomvåpen i Europa er ment å bli brukt i Europa: Diskusjoner om å utvide fransk eller britisk avskrekking, ignorerer ofte den mest åpenbare realiteten: Disse våpnene er designet for å bli utplassert og detonert på europeisk jord. Ledere som vurderer å være vertskap for atomvåpen, vurderer i realiteten å gjøre sine egne land til mål for bruk av atomvåpen.

Norge må opprettholde sine forpliktelser: 191 land, inkludert Norge, har sluttet seg til Ikkespredningsavtalen (Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons - NPT). En fransk atomparaply som inkluderer utplassering av atomvåpen vil bety brudd på Ikkespredningsavtalen og bidra til å rive ned det internasjonale ikkespredningsregimet.

Oversikt over selskaper utelukket fra Oljefondet pga kjernevåpen

Begrunnet i våpenkriteriet er 14 selskaper utelukket fra Oljefondet pga produksjon av atomvåpen og 2 selskaper utelukket grunnet produksjon av klaseammunisjon.

Av de 14 selskapene, er 10 selskaper amerikanske, ett fransk, ett britisk, ett indisk og ett nederlandsk.

Disse selskapene er utestengt fra Oljefondet pga atomvåpen:

Airbus SE (tidligere EADS)

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 01.01.2006

Land: Nederland (Selskapet er også registrert i Frankrike, Tyskland og Spania)

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for utelukkelse er selskapets medvirkning til produksjon av missilene ASMP-A (for det franske flyvåpenet) og M51 (for den franske marinen).

BAE Systems Plc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 16.01.2018

Land: Storbritannia

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for eksklusjonen er selskapets vedlikehold og oppgraderinger av de amerikanske Trident og Minuteman III-missilene. Dette er missiler som ikke har noen annen funksjon enn å føre kjernevåpen.

Boeing Co/The

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.01.2006

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for utelukkelsen er selskapets involvering i fornyelse av styringssystem for Minuteman III og oppgraderinger av utstyr for samband mellom ulike ICBM-utskytningsiloer og kommandosentraler.

BWX Technologies Inc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 11.01.2013

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for utelukkelsen er at selskapet eier og driver USAs største anlegg for fremstilling av høy-anriket uran.

Fluor Corp

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 16.01.2018

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er blant annet at selskapet gjennom et joint venture (Selskapet Savannah River Nuclear Solutions LLC (SRNS)) deltar i produksjon av tritium, en radioaktiv isotop av hydrogen, som er en sentral komponent i stridshodet til kjernevåpen.

General Dynamics Corp

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.09.2024

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er selskapets rolle i byggingen av USAs strategiske undervannsbåter.

Honeywell International Inc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.01.2006

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#) (fra 2018). Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er blant annet at selskapet gjennom et joint venture (Selskapet Savannah River Nuclear Solutions LLC (SRNS)) deltar i produksjon av tritium, en radioaktiv isotop av hydrogen, som er en sentral komponent i stridshodet til kjernevåpen.

Honeywell ble utelukket fra SPU i 2005 på grunnlag av selskapets virksomhet i forbindelse med testing av kjernevåpen. Denne virksomheten synes å ha opphørt.

Huntington Ingalls Industries Inc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 16.01.2018

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er blant annet at selskapet gjennom et joint venture (Selskapet Savannah River Nuclear Solutions LLC (SRNS)) deltar i produksjon av tritium, en radioaktiv isotop av hydrogen, som er en sentral komponent i stridshodet til kjernevåpen.

Jacobs Solutions Inc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 11.01.2013

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Jacobs Engineering eier en tredjedel av selskapet AWE Management Limited (AWE ML), som er driftsselskapet til det statlige britiske selskapet AWE (Atomic Weapons Establishment), som har ansvaret for alle faser av utvikling, produksjon og vedlikehold av Storbritannias kjernevåpenstridshoder. AWE er eid av det britiske forsvarsdepartementet, men driften av virksomheten foretas av AWE ML.

L3Harris Technologies Inc

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 15.05.2024

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). L3 Harris har kjøpt opp selskapet Aerojet Rocketdyne Holdings (ARH), dette ble utelukket fra SPU i 2007 (Selskapet het da GenCorp) grunnet produksjon av motorer til Minuteman og Tridentmissilene, som er leveringssystem for kjernevåpen.

Larsen & Toubro Ltd

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.09.2024

Land: India

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er selskapets rolle i byggingen av Indias strategiske undervannsbåter.

Lockheed Martin Corp

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 21.08.2013

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Lockheed Martin Corp eier en tredjedel av selskapet AWE Management Limited (AWE ML), som er driftsselskapet til det statlige britiske selskapet AWE (Atomic Weapons Establishment), som har ansvaret for alle faser av utvikling, produksjon og vedlikehold av Storbritannias kjernevåpenstridshoder. AWE er eid av det britiske forsvarsdepartementet, men driften av virksomheten foretas av AWE ML.

Northrop Grumman Corp

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.01.2006

Land: USA

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Selskapet er utelukket basert på at selskapet er involvert i utvikling, produksjon, sammenstilling og vedlikehold av kjernefysiske våpensystemer.

Safran SA

Beslutning om utestengelse offentliggjort: 05.01.2006

Land: Frankrike

Tilrådommen fra Etikkrådet kan leses [her](#). Selskapet var involvert i utviklingen av missilsystem (M51) for strategiske kjernevåpen for den franske marine.

Oljefondets nåværende investeringer i kjernevåpenselskaper

Til tross for et etisk regelverk som forbyr investeringer i kjernevåpen, og en lang liste utelukkelse, forblir Oljefondet investert i flere kjernevåpen produsenter.

Per 1. januar 2025 er antallet 7 selskaper.

Av de 7 selskapene, er to selskaper amerikanske, ett fransk, to britisk, ett indisk og ett italiensk.

Disse selskapene er Oljefondet fortsatt investert i:

Babcock International

Land: Storbritannia

SPU investering: 491 millioner

Selskapet er involvert i vedlikeholdet og oppgraderinger av britiske strategiske undervannsbåter, samt byggingen av utskytningsrør for taktiske atomvåpen missiler til både britiske og amerikanske undervannsbåter.

Bharat Dynamics Ltd

Land: India

SPU investering: 149 millioner

Bharat Dynamics er et selskap hovedsakelig eid av det indiske forsvarsdepartementet. De er hovedleverandør for indiske atomraketer og interkontinentale ballistiske missiler.

Leidos Holdings Inc

Land: USA

SPU investering: 2.9 milliarder

Leidos er medeier av Consolidated Nuclear Security LLC (CNS) som drifter den amerikanske Y-12 kjernevåpenfabrikken og Pantex Plant. Y-12 er ansvarlig for byggingen av B61-12 atomvåpen, som blant annet er utplassert i Europa. Pantex er tilknyttet flere prosjekter for vedlikehold av USAs kjernefysiske stridshoder.

Leonardo SpA

Land: Italia

SPU investering: 2.3 milliarder

Leonardo eier 25% av MBDA sammen med utestengte Airbus og BAE systems. MBDA er hovedleverandør og utvikler for franske kjernevåpen. Selskapet leverer også elektroniske systemer til amerikanske strategiske undervannsbåter.

Roll-Royce

Land: Storbritannia

SPU investering: 15.2 milliarder

Selskapet er med på utviklingen og produksjonen fremdriftssystemer til Storbritannias nye kjernevåpen bærende undervannsbåter, Dreadnought-klassen.

RTX Corp (Tidligere Raytheon Technologies)

Land: USA

SPU investering: 19.4 milliarder

RTX har direkte, og gjennom selskapene de kontrollerer, flere kontrakter med det amerikanske forsvaret. Blant annet produserer de utskytningsplattformer til USAs Sentinel ICBM og kommunikasjonssystemer for bruk i kjernefysisk krigføring.

Thales

Land: Frankrike

SPU investering: 2.9 milliarder

Thales leverer deler og teknologi til franske kjernevåpen missiler. De er også involvert i produksjonen av franske og britiske undervannsbåter.